

Такім чынам, змены ў сістэме дзеяслова адлюстроўваюць асноўныя на-
прамкі развіцця беларускай літаратурнай мовы XVI–XVII ст. У прааналі-
заваных біблейскіх тэкстах яшчэ захоўваецца царкоўнаславянская трады-
цыя, што абумоўлена жанрам, адзначаюцца рысы, якія ўзніклі ў выніку
ўзаемадзеяння з польскай мовай, а таксама адчуваецца моцны ўплыў жы-
вых беларускіх гаворак.

Скарачэнні

А. – Библия сиречь книги ветхаго и новаго завета по языку словенску. Фототипическое пе-
реиздание текста с издания 1581 г. М.; Л., 1988.

Б. – Біблейскія кнігі пачатку XVII ст. Рукапіс Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі імя
М.Я. Салтыкова-Шчадрына, F. 1. 2.

З. – Зборнік біблейскіх кніг пачатку XVI ст. Рукапіс Цэнтральнай бібліятэкі Акадэміі навук
ЛітССР, RKF-262.

С. – Скарына Ф. Біблія. Факсімільнае ўзнаўленне Бібліі, выдадзенай Францыскам Скары-
наю ў 1517–1519 гадах. Мн., 1991. Т. 2.

Х. – Книга глаголемая кроникъ сиречь собрание от многих летописецъ ("Хранограф"
XVII ст.). Рукапіс Дзярж. бібл. СССР імя У.І. Леніна, № 2405.

ЛІТАРАТУРА

Булыка А.М., Жураўскі А.І., Крамко І.І. Гістарычная марфалогія беларускай
мовы. Мн., 1979.

Жураўскі А.І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы: У 2 т. Мн., 1967. Т. 1.

Жураўскі А.І. Мова друкаваных выданняў Ф. Скарыны // 450 год беларускага
кнігадрукавання. Мн., 1968. С. 277–304.

Мова беларускай пісьменнасці XIV–XVIII ст. Мн., 1988.

Szober St. Gramatyka języka polskiego. Warszawa, 1962.

Паступіў у рэдакцыю 11.12.2003.

Вольга Уладзіміраўна Басько – аспірантка кафедры гісторыі беларускай мовы. Навуковы
кіраўнік – кандыдат філалагічных навук, дацэнт Г.К. Ціванова.

Я.Я. ІВАНОЎ

СЕМАНТЫКА АФАРЫСТЫЧНЫХ ВЫКАЗВАННЯЎ (на матэрыяле славянскіх і германскіх моў)¹

Анализируется семантика афористичес-
ких высказываний с точки зрения их отно-
шения к действительности. На материале
белорусского, русского, польского, англий-
ского и немецкого языков определяются ос-
новные семантические типы афоризмов –
"закон", "максима", "сентенция", "трюизм", "гре-
герия", "парадокс" и "коан", которые описы-
ваются как лингвистические категории.

The semantics of aphorisms is analysed
from the point of view of their attitude to reality.
Basic semantic types of aphorisms – law,
maxim, sententia, truism, gregueria, paradox
and coan – are determined using Belarusian,
Russian, Polish, English and German texts, and
described as linguistic categories.

Афарызмы паводле зместу з'яўляюцца выказваннямі (у тым ліку і моўны-
мі клішэ), у якіх пэўныя сувязі паміж прадметамі, з'явамі, працэсамі і г. д. рэ-
альнага або выдуманнага свету (або некаторыя іх уласцівасці) адлюстроў-
ваюцца ў абагульненай форме. Паколькі ў афарызмах пазамоўная рэчаіс-
насць абагульняецца, таму ў іх паведамляецца не аб яе асобных, канкрэт-
ных рэаліях, а аб іх як аб цэлых класах адпаведных аб'ектаў. А гэта зна-
чыць, што і пэўныя ўласцівасці аб'ектаў, і сувязі паміж імі (аб якіх згадваец-
ца ў афарыстычных выказваннях) маюць таксама агульны характар, што, у
сваю чаргу, прадугледжвае абавязковасць гэтых агульных уласцівасцей і
сувязей для ўсіх без выключэння асобных, канкрэтных рэалій як элементаў
адпаведнага класа, – інакш кажучы, "заканамернасць" згаданых уласцівас-
цей і сувязей як фактаў рэальнага або выдуманнага свету. Менавіта таму ў
афарызмах адлюстроўваюцца заканамернасці сувязей па-

¹ Даследаванне выканана пры фінансавай падтрымцы Чэшскага аддзела (Прага) Між-
народнага навуковага фонду RSS/OSSF (грант № 148-2000).

між не адзінкавымі рэаліямі (або заканамернасці іх уласцівасцей), якія існуюць аб'ектыўна ці толькі ў межах адной з магчымых (г. зн. выдуманых) рэчаіснасцей.

Заканамернасці існавання аб'ектаў рэчаіснасці і заканамернасці сувязей паміж імі, што адлюстроўваюцца ў афарыстычных выказваннях, натуральна складаюць вельмі неаднародную сукупнасць і адрозніваюцца паводле шэрага субстанцыянальна значных параметраў. Усе заканамернасці рэчаіснасці, напрыклад, размяжоўваюцца:

(а) паводле сферы дзеяння, параўн.: бел. *Снег на куццю – грыбы на лета* (народная прыкмета) і *Кожны чалавек – гэта цэлы свет* (К. Чорны); рус. *Всему свое время* (Еклезіяст, 3, 1) і *Грибов ищут, по лесу рыщут* (прыказка, тут – у прамым значэнні)¹; польск. *Kwitną drzewia w listopadzie, zima aż do maja będzie* (народнае назіранне) і *Kto miłości nie zna, ten żyje szczęśliwy, I noc ma spokojną, i dzień nietęskliwy* (A. Mickiewicz); англ. *Red sky at night, shepherd's delight: Red sky in the morning, shepherd's warning* (прымаўка) і *Hope springs eternal in the human breast* (A. Pope); ням. *Die Architektur ist erstarrte Musik* (Goethe) і *Geld und Gut macht Mut* (прымаўка) і да т. п. (крыніцы фактычнага матэрыялу гл.: Ашукин, Ашукина [1955] 1987, Граф [1960] 1997, Даль [1861–1862] 1984, Прыказкі 1976, Янкоўскі 1960, Büchmann [1864] 1978, Księga cytatów [1975] 1998, Nowa księga przysłów 1969–1978, Ridout, Witting 1969, The Oxford Dictionary [1941] 1996);

(б) паводле ўмоў і форм праяўлення, параўн.: бел. *Кіньма сваркі і звадкі* (Я. Купала) і *Гусі нізка – зіма блізка* (прымаўка); рус. *Чужая душа – потемки* (прымаўка) і *Твори, выдумывай, пробуй* (В. Маяковский); польск. *Kiedy luty, obuj buty* (прымаўка) і *Samotność lubią tylko głupcy lub mędracy* (H. Sienkiewicz); англ. *There is no royal road to learning* (прымаўка) і *Laugh and the world laughs with you, weep and you weep alone* (E.W. Wilcox); ням. *Es ist nicht das Bewußtsein der Menschen, das ihr Sein, sondern umgekehrt ihr gesellschaftliches Sein, das ihr Bewußtsein bestimmt* (K. Marx "Zur Kritik der politischen Ökonomie", Vorwort) і *Mit den Ohren such dir eine Frau, nicht mit den Augen* (прымаўка) і да т. п.;

(в) паводле ступені неабходнасці, параўн.: бел. *Пугай абуха не пераб'еш* (прыказка) і *Гордасць – таксама, мабыць, жаночае хараство* (Я. Скрыган); рус. *Ничто не вечно под Луною* (Н. Карамзин) і *Не знаешь, где найдешь, где потеряешь* (прымаўка); польск. *Co było, to nie wróci* (прымаўка) і *Litera prava powinna być włączona do alfabetu* (S.E. Lec); англ. *One cannot be in two places at once* (прымаўка) і *A things of beauty is a joy for ever* (J. Keats); ням. *Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, Der täglich sie erobern muß* (Goethe "Faust") і *Von einem Streiche fällt keine Eiche* (прыказка) і да т. п.;

(г) паводле адпаведнасці рэальнаму парадку рэчаў у свеце, параўн.: бел. *І дурань ведае, што ў нядзелю свята* (прыказка) і *Рупная пчала Умее ў соты мёд сабраць і з горкіх кветак* (М. Багдановіч); рус. *Лошади едят овес и сено* (А. Чехов) і *Хоть яловая, а телись* (прыказка); польск. *Nie ma róży bez cierni (kolców)* (прыказка, якая можа ўжывацца і ў прамым сэнсе) і *Zdarza się, że haczyk zostaje polknięty razem z rybakiem* (S.E. Lec "Myśli nieuczesane"); англ. *He who denies all confesses all* (прымаўка) і *A rose by any other name would smell as sweet* (W. Shakespeare); ням. *Die Arbeit hat den Menschen geschaffen* (< "...sie [die Arbeit] hat den Menschen selbst geschaffen", F. Engels "Dialektik der Natur") і *Wer sein Weib schlägt, dem bessert Gott die Nahrung* (прымаўка) і да т. п.

¹ Пад прыказкамі тут і далей разумеюцца народныя афарызмы, якія ўжываюцца альбо толькі ў алегарычным сэнсе, альбо адначасова і ў пераносным, і ў прамым значэнні, а пад прымаўкамі – народныя афарызмы, якія маюць толькі прамы сэнс (безадносна магчымага пераасэнсавання іх асобных кампанентаў).

У залежнасці ад гэтага можна вылучыць больш-менш аднародныя групы афарыстычных выказванняў, у якіх адлюстроўваюцца заканамернасці рэчаіснасці пэўных разнавіднасцей, альбо адпаведныя семантычныя тыпы афарызмаў.

Найперш усе заканамернасці рэчаіснасці размяжоўваюцца па сваёй супярэчнасці vs. супярэчнасці існуючаму ў рэальным свеце (або ў адной з выдуманых рэчаіснасцей) парадку рэчаў. Адпаведна гэтаму ўсе афарызмы можна дыферэнцыраваць паводле зместу на не супярэчныя і супярэчныя рэчаіснасці. Параўн.: бел. *Каб сонца заспانیць – вушэй асліных мала* (К. Крапіва) і *Усялякае бывае: жук рыкае, а карова лятае* (прымаўка); рус. *Пар костей не ломит* (прымаўка) і *Сильнее кошки зверя нет* (И. Крылов); польск. *Nikt się mistrzem nie rodzi* (прымаўка) і *Kto się kochał sto razy, ten nie zna miłości* (W. Szymanowski); англ. *Nothing seek, nothing find* (< *Seek, and ye shall find*, “The Bible”, Matthew, 7, 7, Luke, 11, 9) і *Tomorrow never comes* (прыказка, якая ў пераносным сэнсе азначае ‘Не трэба свае справы адкладаць на будучыню’, паводле Ridout 1969, prov. 692) і да т. п.

Не супярэчныя рэчаіснасці афарызмы можна размежаваць на дзве вялікія групы паводле істотнасці vs. неістотнасці, неабходнасці vs. выпадковасці і рэгулярнасці vs. нерэгулярнасці праяўлення адлюстраваных у іх заканамернасцей рэчаіснасці.

Першую групу складаюць афарызмы, якія абазначаюць тыя заканамернасці рэчаіснасці, што характарызуюцца адначасовай наяўнасцю ўсіх названых прыкмет свайго праяўлення, г. зн. абсалютнай намалагічнай сілай (“законы”). Фармальна-структурным паказчыкам размежавання афарызмаў па іх семантыцы на “законы” і “не законы” з’яўляецца немагчымасць кантрарных перафразаванняў першых без страты імі значэння праўдзівасці. Параўн.: бел. *Назад не прыйдзе хваля тая, што з быстрай рэчкай уплывае* (Я. Колас) і *Назад прыйдзе хваля тая, што з быстрай рэчкай уплывае (?)!*; англ. *You cannot get a quart into a pint pot* (прыказка, тут – у прамым значэнні) і *You may pour a quart in a pint pot (?)!* і да т. п.

Другую групу складаюць афарызмы, у якіх адлюстраваны намалагічна адносныя заканамернасці, што характарызуюцца толькі тымі ці іншымі з трох згаданых вышэй прыкмет свайго праяўлення (“не законы”). Параўн.: рус. *В споре рождается истина* і *В споре не рождается истина* (абодва афарызмы не маюць намалагічнага зместу); польск. *Kto nie dotknął ziemi ni razu, Ten nigdy nie może być w niebie* (A. Mickiewicz) і *Kto dotknął ziemi, Ten może być w niebie* (ні тое, ні другое выспоўе не мае сілы закону) і да т. п.

Усе заканамернасці рэчаіснасці, якія не маюць сіпы закону, можна дыферэнцыраваць па сваёй непрыналежнасці vs. прыналежнасці да глабальных або значных, істотных толькі ў жыцці чалавека праяўленняў упарадкавання свету. Афарызмы, у якіх адлюстроўваюцца заканамернасці першага тыпу, можна вызначыць як “грыгерыі” (< ісп. *gregueria*, паводле Gomez de la Serna 1955). Параўн.: бел. *Няма лепшай рэчы, чым свіныя плечы* (прымаўка), *Выбачайце, калі ласка* (А. Макаёнак); рус. *Коса – девічыя краса* (прымаўка), *Путь к сердцу мужчины лежит через его желудок* (прымаўка), *Привычка свыше нам дана* (А.С. Пушкин); польск. *Bez soli tak jak bez chleba* (прымаўка), *Nie rób z tata wariata, a z taty panoramy* (прыказка), *Zegar nie je, nie pije, a jednak bije* (прыказка), *Głos odradza się cudownie, Gada w echu dusza gór* (J. Łuszczewska); англ. *The tongue ever turns to the aching tooth* (у прамым сэнсе), *Win at first and lose at last* (аб азартных гульнях), *What's yours is mine, and what's mine is my own* (≡ *What's mine is yours, and what is yours is mine*, W. Shakespeare “Measure for Measure”) і да т. п.

Афарызмы-“не грыгерыі” можна размежаваць, у сваю чаргу, на “труізмы” і “не труізмы” паводле прадстаўленасці vs. непрадстаўленасці адлюстраваных у іх заканамернасцей рэчаіснасці ў шэрагу тых з’яў, веданне якіх

складае базавыя (resp. абавязковыя для кожнага) уяўленні чалавека аб самім сабе і навакольным свеце. Параўн.: бел. *Калі курэц, то насі люльку і тытунец* (прымаўка) і *Трэба дома бываць часцей, Трэба дома бываць не госцем* (Р. Барадулін); рус. *Палка о двух концах* (прыказка, тут – у прамым сэнсе) і *Есть упоение в бою и бездны мрачной на краю* (А.С. Пушкин); польск. *Co żyje, umrzeć musi* (прымаўка) і *Samotność mędrców mistrzyni* (A. Mickiewicz); англ. *Christmas comes but once a year* (прымаўка) і *The proper study of mankind is man* (A. Pope) і да т. п.

Афарызмы-“не трызімы” можна дыферэнцыраваць на “максімы” і “сентэнцыі” паводле залежнасці vs. незалежнасці форм і ўмоў праяўлення (або існавання) адлюстраваных у іх заканамернасцей рэчаіснасці ад паводзін чалавека, пэўнай паводзінскай рэакцыі.

Фармальна-граматычнае адрозненне “максім” і “сентэнцый” заключаецца ў тым, што першыя па сваёй сінтаксічнай структуры могуць быць толькі імператывнымі сказами. Параўн.: бел. *Вучыся, нябожа, вучэнне паможа* (Я. Купала), *Будзем сеяць, беларусы!* (П. Броўка), *Еш, пакуль рот свеж* (прымаўка), *Не падганяй, бо не вельмі паедзеш* (прыказка), *Ліхая трава з поля вон* (прыказка), *Чаго не ясі, таго ў рот не нясі* (прыказка); рус. *Куй железо, пока горячо* (прыказка), *Сейте, разумное, доброе, вечное* (Н. Некрасов); польск. *Miej serce i patrzaj w serce!* (A. Mickiewicz), *Nie budź licha (diabła), kiedy śpi* (прыказка), *Pracuj, nieboże, a Bóg ci dopomoże* (прымаўка); англ. *Don't put all your eggs in one basket* (прыказка ў значэнні ‘Не трэба спадзявацца толькі на нешта адно’), *Know your own faults before blaming others for theirs* (прымаўка), *Hitch your wagon to a star* (R.W. Emerson) і да т. п.

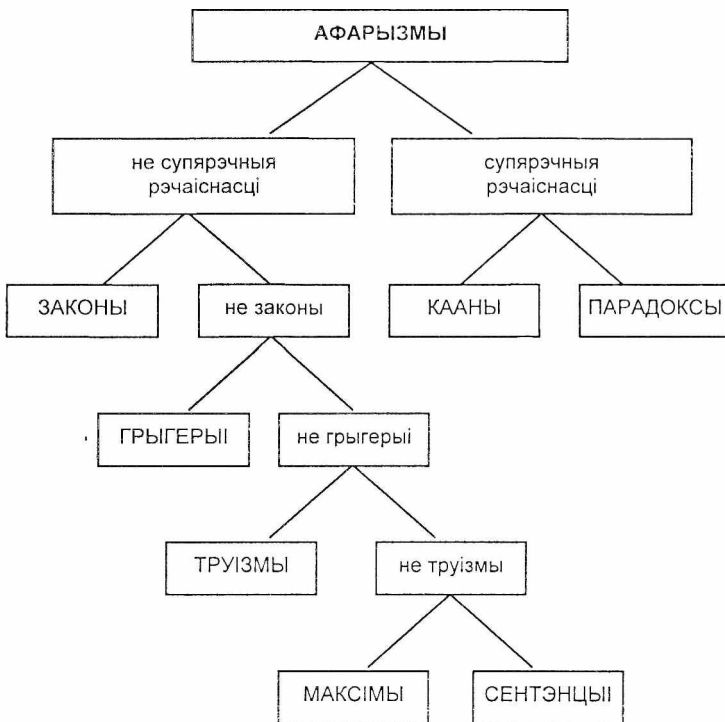
Афарызмы-“сентэнцыі” паводле адлюстравання заканамернасцей фізічнай прыроды свету або сацыяльнай ці духоўнай прыроды чалавека размяжоўваюцца адпаведна на “сентэнцыі прыродазнаўчага зместу” і “сентэнцыі антрапацэнтрычнага зместу”. Параўн.: бел. *Хоць, праўда, хлеб ядуць і з вуды, але не ўсе і не заўсюды* (Я. Колас); *Канюшына – каню сіла* (прымаўка); *Калі дзіця ў калысцы падсвеціць месяц, яно доўга не будзе спаць* (прымха); рус. *Счастливые часов не наблюдают* (А.С. Грибоедов); *Бумага все стерпит* (прыказка); *Стерпится – сплубится* (прымаўка); польск. *Każdy człowiek nosi w sobie jakąś swoją tragedię* (H. Sienkiewicz); *Gdzie jest strach, tam i wstyd* (прымаўка); *Gdy woda zimą huczy, to na wiosnę mróz dokuczy* (народная прыкмета); англ. *Kind hearts are more than coronets* (A. Tennyson); *A cat has nine lives* (прымаўка); *Possession is nine points of the law* (сучасная англійская прыказка ў значэнні ‘Само па сабе валоданне – гэта ўжо валоданне правам уласнасці’); ням. *Grau, teurer Freund, ist alle Theorie, Und grün des Lebens goldner Baum* (Goethe “Faust”); *Der Schlaf ist halber Tod* (прымаўка) і да т. п.

Усе афарызмы, якія паводле зместу супярэчаць рэчаіснасці, можна дыферэнцыраваць на “парадоксы” і “кааны” ў залежнасці ад магчымасці vs. немагчымасці вызначэння адлюстраваных у іх заканамернасцей з пункта гледжання рацыянальнага ўспрымання і тлумачэння свету.

Дыферэнцыйнай прыкметай семантыкі афарызмаў-“парадоксаў” з’яўляецца тое, што яны не падпадаюць дакладнаму вызначэнню паводле лагічнай праўдзіваснасці (г. зн. іх немагчыма адназначна кваліфікаваць як праўдзівыя або як непраўдзівыя). Параўн.: бел. *Хваробы лечаць і атрутамі* (М. Багдановіч), *Добры фурман адразу воз перавярне* (прыказка), *Кажан нежанаты б’е жонку, а бяздзетны – дзеці* (прыказка); рус. *Вместе тесно, а врозь скучно* (прымаўка), *Говорят, что кур доят* (прыказка), *Дела не делай, а от дела не бегай* (прымаўка), *И невозможное возможно* (А. Блок), *И то бывает, что овца волка съедает* (прыказка), *Подальше положишь, поближе возьмешь* (прыказка); польск. *Kto pali, ten Boga chwali* (прымаўка), *Jak*

baba zła, to porządek w domu ma (прымаўка), *Pretensja do garbatego, że ma dzieci proste* (прыказка), *Pierwszym warunkiem nieśmiertelności jest śmierć* (S.E. Lec); англ. *A Jack of all trades is master of none* (прымаўка), *Everybody's business is nobody's business* (прымаўка), *If you want peace, prepare for war* (< лац. *Si vis pacem, para bellum*, Flavius Vegetius Renatus, "Epitoma rei militaris", Prologus, 13, 3), *He who goes against the fashion is himself its slave* (L.P. Smith) і да т. п.

Афарызмы-“кааны” не з’яўляюцца фармальна нелагічнымі, як “парадоксы”, яны бессэнсоўныя, таму што іх змест знаходзіцца за межамі разумнага і прынцыпова невытлумачальны па-за сферай кагнітыўнага бессэнсоўнага (у дзэн-будызме “каанамі” называюцца загадкі, якія не маюць адгадак). Аднак з пункта гледжання свайго аўтара кожны “каан”, безумоўна, мае пэўны рацыянальны сэнс, паколькі якой бы бессэнсоўнай не здавалася нам тая ці іншая фраза, трэба пагадзіцца з тым, што спантанна мы ўсё ж не можам мысліць нічога нелагічнага, паколькі ў адваротным выпадку мы павінны былі б увогуле нелагічна мысліць.

Класіфікацыя афарыстычных выказванняў паводле іх асноўных семантычных тыпаў

Моўныя афарызмы-“кааны” функцыяніруюць, як правіла, у пераносным значэнні, сапраўдная матывіроўка якога вельмі часта “схавана” ў бессэнсоўным спалучэнні паняццяў і вобразаў “каана”. Параўн.: бел. *Забілі зайца, не забілі, але ж, брат, гуку нарабілі* (Я. Колас), што бессэнсоўна па-за кантэкстам аўтарскага ўжывання гэтага крылатага выразу (ацэнкі безвыніковага палявання на зайцоў з прымяненнем шуму пры іх загоне на паляўнічага), *Папраў казе хвост, Чакай Пятра – сыру з’ясі, Што ні год, то ўдод* (прыказкі); рус. *Дважды два – стеариновая свечка* (И. Тургенев); *Год прожил – рог нажил, два проживешь – второй наживешь, Обратись, поросля, в рыбу карася, По одежке протягивай ножки, Семь верст до небес и все лесом* (прыказкі); польск. *Szczęście trzeba rwać, jak świeże wiśnie* (W. Jastrzębiec), *Pierwsze koty za płoty* (прыказка); англ. *Don't take your harp to the party* (прыказка ў значэнні ‘Не размаўляй у кампаніі на адну і тую ж тэму’), *Every cloud*

has a silver lining (прыказка ў значэнні 'Няма такога дрэннага, у якім нельга было б знайсці нешта добрае'), *Every family has a skeleton in the cupboard* (прымаўка, у якой гаворыцца, што 'Кожная сям'я мае свой сакрэт'), *Foot-prints on the sands of time are not made by sitting down* (< H.W. Longfellow); *Give a dog a bad name and hang him* (прыказка ў значэнні 'Хлуслівыя абвінавачванні псуюць добрае імя'), *It is no use spoiling the ship for a ha'p'orth of far* (прыказка, якая азначае 'Не варта эканоміць на дробязях'), *There are wheels within wheels* (прыказка ў значэнні 'Кіруе той, каго не бачна'), *The child is father of the man* (J. Milton) і да т. п.

У адзінкавых выпадках сустракаюцца парэміі-"кааны" з прамой матывіроўкай агульнага значэння. Параўн.: рус. *Сын – дед самому себе* (уст.), што азначае "Саракагадовая жанчына пайшла замуж за дваццацігадовага мужчыну, бацька якога ажаніўся з дачкой першай: народжаны ад першай пары сын – дзед самому сабе" (Даль [1861–1862] 1984, I, 309).

Прапанаваная класіфікацыя афарыстычных выказванняў па іх асноўных семантычных тыпах (паводле адносінаў афарызма да рэчаіснасці) з'яўляецца іерархічна ўпарадкаванай і можа быць прадстаўлена ў выглядзе дыхатамічнай схемы (гл. малюнак).

ЛИТЕРАТУРА

Ашукин Н.С., Ашукина М.Г. Крылатые слова: (Литературные цитаты. Образные выражения) [1955]. 4-е изд., доп. М., 1987.

Граф А.Е. Словарь немецких и русских пословиц и поговорок [1960]: Более 6000 единиц. СПб., 1997.

Даль В.И. Пословицы русского народа [1861–1862]: В 2 т. М., 1984.

Прыказкі і прымаўкі: У 2 кн. / Склад. М.Я. Грынблат. Мн., 1976.

Янкоўскі Ф.[М]. Крылатыя словы і афарызмы: (З беларускіх літаратурных крыніц). Мн., 1960.

Büchmann G. Geflügelte Worte [1864]. Neue Ausg. München; Zürich, 1978.

Gomez de la Serna R. Total de gregueries. Madrid, 1955.

Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku [1975] / Ułoż. przez P. Hertza i W. Kopałńskiego. 2-e wyd. Warszawa, 1998.

Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich: T. I–IV / Red. J. Krzyżanowski. Warszawa, 1969–1978.

Ridout R., Witting C. English Proverbs Explained. London, 1969.

The Oxford Dictionary of Quotations [1941] / Ed. by A. Parlington. London, 1996.

Паступіў у рэдакцыю 29.04.2003.

Яўген Яўгенавіч Іваноў – старшы выкладчык кафедры рускай мовы Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. Куляшова.

С.В. ВОРОБЬЕВА

СТРУКТУРНЫЕ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ ЛЕКСИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПРИНИМАЮЩЕГО ЯЗЫКА В СВЯЗИ С ЗАИМСТВОВАНИЯМИ

Рассмотрены виды структурных преобразований, вызываемых заимствованиями в лексической системе принимающего языка. Показано, что данные преобразования затрагивают, как правило, синонимические и гипонимические отношения.

Types of structural transformations caused by borrowings in the lexical system of the host language are examined. The paper shows that the transformations in question generally affect synonymic and hyponymic relations.

Многие народы мира уже давно (по крайней мере в течение четырех последних десятилетий XX в.) обеспокоены интенсивной англо-американизацией своих национальных языков. Лингвисты говорят даже о возникновении языков-гибридов: франгле (*français+anglais*), джермиш (*German+English*), русангл (*русский+английский*) или интеррусский язык (см. Дуличенко 1994, 315). Делаются предположения о медленном превращении ряда языков Европы – итальянского, французского, немецкого и испанского – в «локальные формы английского» (см. Calvet 1993, 144–145). Подобные опасе-